

SVERIGES FÖRENADE HBTQ-STUDENTER PRESENTERAR:

Wannabe

NR 19

TEMA: HBT-KOMPETENS

MINNS NI 1979? AKTIVISM DÅ OCH NU • HUR ÄR EN HBT-KOMPETENT TERAPEUT?

HETERONORMATIVITET INOM POLISEN • VEM SKA ARBETA FÖR SAMISKA HBT-PERSONER?

med mera...

Wannabe nr 19

Det handlar om makt! FEJ SKANTZ	s. 4
Hbt-certificering - en kontroversiell åtgärd? CHARLIE OLOFSSON	s. 6
Hbt-kompetens på jobbet - tre röster CHARLIE OLOFSSON	s. 9
Minns ni 1979? Aktivism då och nu KARIN OLSSON & SARA MOLANDER	s. 12
Wannabe gillar: Anna Westerståhl TOVE NILSSON	s. 18
Upplevelser ALI HAGLUND / STINA	s. 20
Vad är en hbt-kompetent terapeut? SARA NILSSON	s. 22
“Så ska inte misstänka hatbrott hanteras” CHARLIE OLOFSSON	s. 26
Vem ska arbeta för samiska hbt-personer? MARIANA VIKSTRÖM	s. 28
Studentpanelen CHARLIE OLOFSSON	s. 32
Ett annat universitet är möjligt CHARLIE OLOFSSON	s. 34
Förbundsstyrelsen 2011	s. 36
Around the campfire with SFQ Uppsala WARREN KUNCE	s. 38

TEXTER	ANSVARIGA UTGIVARE
Warren Kunce, Sara Molander, Sara Nilsson, Tove Nilsson, Charlie Olofsson, Karin Olsson, Fej Skantz, Mariana Vikström	Sara Nilsson, Anna Olovsdotter Lööv
ILLUSTRATIONER	TRYCK
Sara Hansson, Camilla Lekebjær (även fram-sida)	Wallin & Dalholm Boktryckeri AB
FOTO	WEBBPLATS
Gisela Gatenheim, Linnea Ornstein, Anna Sivertsson, Maria Wallin	www.hbtqstudenterna.se
LAYOUT	POSTADRESS
Maria Wallin	Sveriges Förenade hbtq-studenter Fryshuset, Box 92022 120 06 Stockholm
REDAKTION	Upplaga 3000 ex. Mars 2011.
Charlie Olofsson, Sara Nilsson, Anna Olovs-dotter Lööv	

Detta blir vårt sista nummer som chefredaktörer för Wannabe. Att vi valt att avsluta med ett nummer på temat hbt-kompetens är ingen slump. Under vårt engagemang i SFQ har frågan om vad som lärs, eller inte lärs ut, inom högre utbildning varit ständigt närvarande. På senare år har begreppet hbt-kompetens blivit allt mer etablerat. Hbt-kompetens är ett begrepp som försöker visa att det finns något; viss kunskap, vissa perspektiv, vissa sätt att reflektera, som inte per automatik ingår i det ordinarie innehållet i utbildningar. Begreppet öppnar upp för ett synliggörande av vad som ibland saknas och vad som kan förbättras. Efterfrågan av denna kompetens har nu också börjat öka. Förhoppningsvis leder detta till att allt fler hbt-personer, och andra, får ett mer professionellt bemötande. Men vi har också kommit så långt att det börjar bli dags att ställa frågan vad hbt-kompetens egentligen är, och försöka besvara den

utifrån olika perspektiv. Är det samma sak för olika professioner, eller olika beroende på yrke? Handlar det om viss kunskap om en minoritetsgrupp eller om ett normkritiskt förhållningssätt? Är det en kompetens som man antingen har eller inte har? Går det att separera hbt-kompetens från andra former av kompetens kopplat till olika grupper och normer? Vill vi ha ett entydigt svar på vad hbt-kompetens är, eller är det föränderligt, och ett begrepp som tjänar på att vara dynamiskt och vars innehåll ej bör fixeras?

Tack för oss! Nu lämnar vi med varm hand över chefredaktörskapet till de tre nya chefredaktörerna Charlie Olofsson, Karin Olsson och Sara Molander. Vi tackar för den här tiden och önskar våra efterträdare lycka till med att föra Wannabe till nya höjder!

ANNA OLOVSDOTTER LÖÖV OCH SARA NILSSON

Det handlar om makt!

text FEJ SKANTZ
foto LINNEA ORNSTEIN

Allt handlar om makt, på något sätt och varierande tydligt. Alla har vi olika förståelse av vad makt är och beroende på sammanhang varierar betydelsen. Ofta talar vi om att andra personer har makt, makt över någon och makt att göra någonting. Ibland talar vi om vår egen makt, att vi lite diffust innehar makt utan att specificera precis vilken makt vi har, och vad det innebär. Lite mer sällan talar vi om den makt som vi utövar oreflekterat när vi fattar beslut åt personer utan att involvera dem i beslutsprocessen.

Vad är makt för dig? Går det att tala om bra och dålig makt? Var går gränsen? Lika svårt som det är att tydligt definiera det vaga begreppet makt, lika svårt kan det vara att se de strukturer som påverkar i vilka maktpositioner vi befinner oss är de påverkar oss till vår fördel.

Det jag vill belysa är möjligheten att tillhöra ett sammanhang utan att behöva förminska delar av sig själv. Lika så att slippa att få repressalier för de parallella sammanhang en samtidigt tillhör (medvetet eller omedvetet, frivilligt och ofrivilligt).

Det handlar om att finna normnycklarna. Du behöver inte alltid direkt tillhöra normen, men du behöver knäcka de sociala koder som existerar tillräckligt bra för att passera. Om du lyckas så får du fördelen att kunna passera. Du som oreflekterat har nycklarna i ditt bagage vinner tid, energi och en känsla av tillhörighet, bara för att nämna några saker. Men främst vinner du makt. Makt att få vara dig själv. Makt att inneha en position som inte ifrågasätts och en samtidig tillgång till trygghet.

Det kunskapskapital som

studenter med akademiker-föräldrar har med sig redan under grundskole- och gymnasietiden skapar inte alltid fördelar i bättre betyg, men ger energimässiga fördelar då stora delar av kunskapen och rådfrågningsmöjligheterna finns nära till hands. Det är inte alltid fördelar går att spalta upp så tydlig, men fördelar som enbart kommer delar av individerna till gagn finns alltid.

I skapandet av makt befasts strukturer, ofta osynliga för de som gynnas eller inte påverkas negativt av dem. Men ibland är det så simpelt att det helt enkelt saknas praxis från högre instanser för att en förändring som gynnar många, och inte missgynnar någon, skall ske. Så är fallet med att få ut nya examensbevis från lärosäten vid ett personnummerbyte. Anledningarna till att få ett nytt personnummer är många,

däremot anses det ofta vara en icke-fråga, en fråga som inte rör särskilt många alls. Såväl Överklagandenämnden för högskolan och Högskoleverket saknar ett politiskt uttalande från utbildningsdepartementet och när lagen inte säger någonting hänvisas besluten till enskilda lärosäten. På lärosätena saknas i nära hälften av fallen kunskap om att nya examensbevis får utfärdas. De vågar därför inte agera, och ytterligare 20 procent av lärosätena säger direkt nej.

En liten eloge till de lärosäten som ser det som en självklarhet att utfärda nya examensbevis, men en än större känga till alla som genom sin tystnad bidrar till att förvägra mig, dig och alla studenter en möjlighet till att vara oss själva.

Hbt-certifiering

- en kontroversiell åtgärd?

text CHARLIE OLOFSSON
foto GISELA GATENHEIM

Målet är ett gott bemötande för alla, överallt. Men när verkligheten haltar efter visionen stavas lösningen hbt-certifiering. Flera verksamheter har nappat på märkningen, men initiativet har också mött kritik.

”Över porten där fordonen ska köras in är hantverkare i full färd med att måla en stor regnbåge, symbolen för mångfald och tolerans gentemot sexuella minoriteter. Inne i själva hallen spelas schlagermusik, en musikstil som många i målgruppen anses gilla.” Så beskriver Upsala Nya Tidning stadens hbt-certifierade bilprovning, men det är ingen mening att du åker dit och letar efter den. Artikeln var 2010 års aprilskämt.

- De har nog missat poängen med hbt-certifiering, konstaterar Anette Sjödin, samordnare för RFSL:s hbt-certifiering.

Under åren 2010 till 2013 ska all personal hos

Folk tandvården i Uppsala genomgå RFSL:s normkritiska utbildning och som första svenska tandvårdsgivare bli hbt-certifierad. Initiativet har fått många positiva reaktioner, men det har också förlöjligats. ”Tänk om en tandläkare lagar en hbt-persons tänder på samma sätt som en heterosexuells, det förstår väl alla att det inte fungerar” kommenterar en läsare på Upsala Nya Tidnings webb.

- Det visar att man inte har förstått vad det handlar om, säger Anette Sjödin.

- Vi vet att normerna är så starka på en del arbetsplatser att vissa personer inte vill jobba där och vi vet att det finns de som låter bli att söka

”Förvåningen behöver inte vara uttryck för något negativt, men det visar att personalen inte har beredskap. När man möter den där förvåningen för tusende gången är det jobbigt.”

vård för att de inte vill möta normerna.

Anette Sjödin konstaterar att normer kan etableras genom små ord och gester, som när man möts av förvåning när man nämner sin sexuella läggning för till exempel vårdpersonal.

- Förvåningen behöver inte vara uttryck för något negativt, men det visar att personalen inte har beredskap. När man möter den där förvåningen för tusende gången är det jobbigt, säger hon.

För att en verksamhet ska bli hbt-certifierad måste all personal delta vid ett antal utbildningstillfällen. Parallellt med utbildningen ansvarar också en särskild arbetsgrupp för att problem som uppmärksammas blir åtgärdade. Det kan till exempel handla om att ta fram nytt informationsmaterial eller byta ut normativa affischer i väntrummet. När utbildningen är avslutad får verksamheten ett certifieringsmärke

som kan hängas i receptionen och personalen får märken att sätta på sina arbetskläder.

Hbt-certifieringens kritiker har frågat sig om specialutbildning i heteronormativitet verkligen är rätt väg att gå. Det är ju faktiskt inte bara hbt-personer som drabbas av dåligt bemötande. Anette Sjödin tror att certifieringen öppnar upp för ett bredare ifrågasättande genom att utgångspunkten är att förstå konsekvenserna av normer.

- När vi diskuterar vad som förmedlas genom till exempel en verksamhets informationsmaterial granskar vi inte bara heteronormer utan pratar till exempel också om vad det får för effekter när man bara har blonda, etniska svenskar på bilderna.

Kritiker har även påpekat att ribban läggs ganska lågt när olika verksamheter kan välja att, och därmed också välja att inte, satsa på den här typen av kompetens. Oavsett hur angelägna vi är om att inte få heteronormen kastad i ansiktet hos tandläkaren så känns det nog för de flesta ganska drastiskt med en tandvårdsresa till Uppsala.

- Visst borde man kunna förvänta sig ett gott bemötande överallt, men ibland är det skillnad på hur världen borde vara och hur den verkligen ser ut, säger Anette Sjödin

Hon håller med om att det finns en risk att hbt-certifiering skapar särlösningar där vissa verksamheter profilerar sig på hbt-kompetens medan perspektivet saknas hos andra, men alternativet, att ingen bryr sig, är sämre.

- Målet är att alla ska ha bra kompetens och jag tror att det kan inspirera andra när vissa väljer att satsa. Ingen ska fräntas ansvar, men någon måste gå i täten.

CHARLIE OLOFSSON

Eva Ljung är folktandvårdsdirektör i Uppsala och tog initiativ till hbt-certifieringen av Folktandvården. År 2013 ska hela Uppsalas Folktandvård vara hbt-certifierad.

Varför vill ni bli hbt-certifierade?

- Vi kan inte locka medarbetare med höga löner, men vi kan vara en bra arbetsplats med trevliga medarbetare, bra chefer och högt i tak. Det är fortfarande så att alla grupper inte accepteras i samhället och Folktandvården är till för alla.

Hur har personalen reagerat?

- Vissa har ifrågasatt att vi lägger så mycket tid på utbildningen, men de som har gått den har tyckt att den har varit bra.

Hur hoppas ni att det här ska påverka er verksamhet?

- Att vi ska bli mer medvetna om olika normer. Jag hoppas att vi ska bli en arbetsplats där vi inte förväntar oss att alla kollegor är heterosexuella och att vi inte bemöter patienter normativt. Till exempel kommer det mycket barn till oss och man måste ju inte fråga ”brukar mamma och pappa borsta dina tänder?” Man kan fråga ”brukar någon vuxen borsta dina tänder?”

Vissa verkar tycka att det är onödigt att hbt-certifiera tandvårdsgivare, hur ser du på kritiken?

- Med tanke på alla insändare är det här uppenbarligen kontroversiellt. Vi har utbildningar för personalen varje år och det brukar inte väcka några rubriker. När jag tittar på alla kommentarerna blir jag bara mer övertygad om att det här är viktigt.

Hbt-kompetens på jobbet: tre röster

text CHARLIE OLOFSSON
illustration CAMILLA LEKEBJER

Öppenhet och mångfald står som målsättning inom en lång rad verksamheter, men när de fina orden ska in i vardagen är det enskilda eldsjälar som driver på. Så här tycker en brandförvarschef, en socionom och en förskollärare om hbt-kompetensen på deras arbetsplatser.

BRANDFÖRSVARSCHEFEN

”Om det till exempel brinner i ett hus där det bor två kvinnor kan vi inte ta för givet att de är kompisar. De kan vara en familj och det kan finnas barn i huset!”

År 2008 deltog brandförsvaret för första gången i Prideparaden. Det kan ses som ett tecken i tiden, för under de senaste åren har mångfaldsfrågor börjat diskuteras inom Räddningstjänsten.

- Tidigare var det icke-frågor, konstaterar Stefan Anering som jobbar som kommunikationschef för Stockholms brandförvar.

- Vi vill uppfattas som professionella och ge så bra service som möjligt åt dem som bor i vårt område. Vi måste kunna se om människor behöver speciell stöttning, säger han och berättar att alla medarbetare inom Stockholms brandförvar nu utbildas för att få fördjupad kunskap om diskrimineringsgrunderna och respektfullt bemötande.

- Det kan uppstå situationer där den här kunskapen är väldigt viktig. Om det till exempel brinner i ett hus där det bor två kvinnor kan vi inte ta för givet att de är kompisar. De kan vara en

familj och det kan finnas barn i huset, säger han.

I akuta situationer är det viktigaste naturligtvis att rädda liv, men i mindre akuta situationer finns det mycket Räddningstjänsten kan göra för att visa hänsyn.

- Om det till exempel brinner i en moské kan vi inte ta av oss skorna innan vi går in, men om vi är där på tillsyn och gör säkerhetskontroller, då kan vi göra det, säger Stefan Anering som exempel.

Han är involverad i nätverket ”Gay mot olyckor”, som har funnits i snart tre år.

- Tanken är att nätverket ska fungera som stöd för hbt-personer som är anställda inom Räddningstjänsten, att man ska kunna stötta varandra och se att man inte är ensam. Alla ska bli behandlade med respekt. Vi vill att Räddningstjänsten ska vara en miljö där man kan vara öppen om man vill.

SOCIONOMEN

”Vi kanske inte alltid förstår vad det handlar om, den där hemligheten som det inte pratas om. Det underlättar när klienten kan stå för vem den är, men vi måste också våga ställa frågor!”

Kommunen har bjudit in föreläsare som håller föredrag om normkritik, så visst pågår någon typ av samtal kring heteronormativitet. Det konstaterar Josephine Vesterlind, som är socionom och jobbar med ungdomar inom socialtjänsten i Uppsala.

Vilket bemötande man får som klient tror hon fortfarande beror på vilken socionom man möter.

- Vi kanske inte alltid förstår vad det handlar om, den där hemligheten som det inte pratas om. Det underlättar när klienten kan stå för vem den är, men vi måste också våga ställa frågor, säger hon och tillägger att det är viktigt att frågorna är öppna.

- Vi kan inte förutsätta att en klient identifierar sig som ett visst kön eller att alla lever i fasta förhållanden, förklarar hon.

Josephine Vesterlind poängterar att det är viktigt att socionomer förstår att hbtq-personer kan ha särskilda behov.

- Det kan vara otäckt att vara avvikande och komma ut-kriser kan leda till skolk eller missbruk, fortsätter hon.

- Det kan också handla om hedersfrågor, med ungdomar som riskerar att bli utslängda från sina familjer om de kommer ut. Vi kanske måste ordna skyddat boende och då är det självklart viktigt att vi är medvetna om det och är på alerten.

På hennes nuvarande jobb finns ett stort intresse för hbtq-frågor och stämningen i arbetsgruppen är öppen, men så har det inte varit på tidigare arbetsplatser.

- Man får hitta sina gelikar och trösta varandra. Det är ett pressat jobb och då är det extra viktigt med en fungerande arbetsgrupp, säger hon och tillägger att de många omorganiseringarna får konsekvenser för mångfaldsarbetet, som inte är en del av kärnverksamheten.

Hon konstaterar att det finns uppenbara kunskapsluckor och berättar om ett tillfälle då hon jobbade i Göteborg och blev inkallad till chefen.

- Han frågade mig vilka arbetskrav man kan ställa på någon som genomgår könskorrigering. Det räckte att jag inte är heterosexuell så antogs jag kunna svara på det.

FÖRSKOLLÄRAREN

”Ett klassiskt exempel är när man har förtryckta skyltar över barnens hyllor med en rad för mamma och en rad för pappa. Hos oss får familjerna i stället göra sina egna skyltar med personer som är viktiga i barnets liv.”

Hbt-kompetens är inte tillräckligt, tycker Ewa Asplund, som jobbar som förskollärare i Stockholm.

- Vi måste arbeta med normkritik överhuvudtaget. Man kan inte tro att man på sekunden man ser en människa vet någonting om hur den är.

Hon har många förslag på vad man kan göra för att utmana heteronormativitet inom förskolan. Felet som görs på många förskolor är enligt henne att man exkluderar genom till exempel blanketter och skyltar.

- Ett klassiskt exempel är när man har förtryckta skyltar över barnens hyllor med en rad för mamma och en rad för pappa. Hos oss får familjerna i stället göra sina egna skyltar med personer som är viktiga i barnets liv, förklarar Ewa Asplund.

Hon betonar också vikten av att ställa öppna frågor. Man behöver till exempel inte fråga ett barn ”vad heter din pappa?”.

- Det kan ställa till lite besvär att det saknas ord för att benämna föräldrar i en regnbågsfamilj, men det behöver inte vara svårare än att fråga föräldrarna vad de brukar säga, förklarar hon.

En annan sak som man kan undvika är att klumpa ihop tjejer respektive killar.

- Genom att tilldela barnen den här grupptillhörigheten gör man det svårare för dem att bryta mot normerna. Man kan kalla barnen vid namn och utgå från att alla är olika.

Ewa Asplund har jobbat som förskollärare sedan 1979 och även om medvetenheten om normerna har blivit större upplever hon fortfarande att det ser olika ut på olika förskolor. Hon konstaterar också att stödet för hbt-personer som jobbar som lärare varierar mellan olika arbetsplatser. Hon har till exempel hört historier där lärare har fått beskedet att om de väljer att vara öppna med sin sexuella läggning och får negativ respons från elever, då får de hantera det själva.

- Då krävs det att man är väldigt stark.

Barnen i förskolan är ofta öppna och ser helt enkelt sådant som de inte har mött tidigare som nya erfarenheter. Det är vuxna som sätter gränser och genom att vara lite kreativ kan man ta vara på barnens öppenhet.

- När man till exempel sjunger sånger kan man hitta på en ny vers. Man kan fråga ”vem ska nu ta hand om bebisen?” Då kanske de svarar ”farfar” och så kan vi sjunga om det, säger hon.

CHARLIE OLOFSSON

Minns ni 1979? Aktivism då och nu.

text KARIN OLSSON & SARA MOLANDER
illustrationer CAMILLA LEKEBJER

Utredd, diagnostiserad, tvångssteriliserad. Vittnesmålen från en transinkompetent vård är många och kritiken har tvingat fram en ny utredning från Socialstyrelsen. Slaget står återigen på deras trappa. Minns ni 1979?

Det var året då hbt-aktivister ockuperade Socialstyrelsen för att få bort homosexualitet ur sjukdomsregistret. Aktionen lyckades, och nu har myndigheten återigen chansen att spela en viktig roll i hbt-historien.

– Jag hoppas att transpersoners situation förändras drastiskt. Att fler får tillgång till vård och att vården blir bättre, säger Eddie Summanen, projektledare för Transformering på RFSL Ungdom.

I början av 2009 besökte två representanter från föreningen Benjamin Socialstyrelsens generaldirektör Lars-Erik Holm. De berättade om hur det är att leva som transsexuell och om vilka hinder samhället byggt upp. Lars-Erik Holm som själv har erfarenhet av att leva utanför den heterosexuella normen konstaterar att att vara gay är en mild västanfläkt, i jämförelse med vad det innebär att

vara transsexuell.

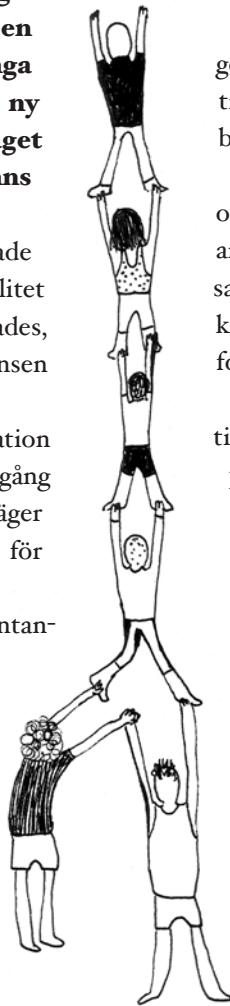
Lars-Erik Holm hade varit generaldirektör i knappt ett år när han träffade föreningen Benjamin. Han beskriver mötet som en vändpunkt.

– Jag och mina medarbetare blev oerhört tagna. Ingen av oss hade någon aning om att det var så bedrövt, rent ut sagt. När vi hämtat oss tänkte vi att så här kan det inte fortsätta. Vi tvångssteriliserar fortfarande och har haft det så sen 1975.

Efter mötet tog Lars-Erik Holm initiativ till en utredning: ”Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar – rättsliga villkor för fastställelse av könstillhörighet samt vård och stöd”.

Utredningen, som blev klar sommaren 2010, föreslår att sterilisering, svenskt medborgarskap och att vara ogift inte längre ska vara krav för att få ändra sitt juridiska kön. Behandling ska även ges till transpersoner som inte vill genomgå fullständig könskorrigering.

Eddie Summanen deltog i en av utredningens referensgrupper. Han är nöjd med resultatet i stort och tycker att utredaren Karin Lindell tagit till sig transpersoners berättelser.

Däremot är han kritisk till att personer under 18 fortfarande inte garanteras behandling på lika villkor som vuxna och att antalet behandlingsteam kommer att minska.

Förutom tvångssterilisering som än så länge är ett juridiskt legitimerat obligatoriskt ingrepp konstaterar utredningen att många transpersoner ofta blir ifrågasatta och får ett okänsligt bemötande av hälso- och sjukvårdens personal.

– Vården måste bli mer individanpassad. Nu är den ofta en väldigt förnedrande och seg apparat, säger Eddie Summanen.

I dag finns inget större utrymme för transpersoner under utredning att uttrycka en queer syn på kön. För att få könskorrigering kirurgi krävs i praktiken diagnosen transsexualism och då ska patienten passera som det kön vilket anses vara motsatt det juridiska. En korrekt könsroll, som grundar sig i utredningsteamens stereotypa syn på kön, ska visas upp.

– Förhoppningsvis kommer det att ändras så att patienter inte ska behöva vara överdrivet maskulina för att passera som transkillar eller överdrivet feminina för att passera som transtjejer, säger Eddie Summanen.

Utredningen poängterar att diagnosen transsexualism inte ska vara avgörande för behandling. Och den noterar att det verkar finnas en ökande grupp av transpersoner som vill genomföra endast vissa delar av behandlingen.

– Det är upplyftande att Karin Lindell lyssnat på att det finns en massa människor som inte definierar sig som män eller kvinnor, utan att det också finns andra definitioner, säger Eddie Summanen.

Det kan tyckas vara en självklarhet, men det är först nu som Socialstyrelsen kommit fram till detta. Eddie Summanen tror att en ökad synlighet av transpersoner och att RFSL och RFSL Ungdom på senare år utökat sitt arbete

”Jag och mina medarbetare blev oerhört tagna. Ingen av oss hade någon aning om att det var så bedrövt, rent ut sagt. När vi hämtat oss tänkte vi att så här kan det inte fortsätta. Vi tvångssteriliserar fortfarande och har haft det så sen 1975.”

med transfrågor bidragit till att området utretts just nu.

– Jag hoppas att utredningens förslag röstas igenom av riksdagen, men också att Socialstyrelsen lyssnar på den kritik som RFSL och RFSL Ungdom framfört av vissa bitar i utredningen. Och jag skulle vilja se att transsexualism inte var en psykiatrisk diagnos, så att ingen sjukdomsstämpel skulle kopplas samman med det.

Hbt – en sjukdomsstämplad historia

Stockholm den 29 augusti 1979. Homosexuella Frigörelseveckan pågick och ett antal RFSL-medlemmar hade under morgonen ringt till Försäkringskassan för att sjukskriva sig på grund av ”homosexualitet”. På förmiddagen tog uppemot 50 aktivister sig in på Socialstyrelsens huvudkontor.

– Stoppa sjukdomsklassifikationen, skrek vi, och

Eddies & Kjells aktivisttips

- Var öppen med vem du är!
- Men känn inget krav att dela med dig av ditt privata jag för kampens skull. Det finns mycket allmän info och material att hänvisa till. Välj själv vad du vill berätta!
- Skriv, skrik, spraya. Alla sätt att göra sig hörd är bra.
- Hitta personer med makt, till exempel en riksdagsledamot som verkar vettig och påverka den.

så sjöng vi kampsånger och visslade i visselpipor som vi brukade göra under demonstrationer på den tiden, berättar Kjell Rindar, som då var aktiv i RFSL Stockholm.

Innan aktionsdagen hade några från RFSL kollat upp hur det såg ut på Socialstyrelsen, om det fanns vakter. Aktionen var välplanerad, men hemlig. Det visade sig att det var lätt att ta sig in. Aktivisterna fyllde trapphuset och slagorden ekade i hela byggnaden. De sjöng protestvisor med titlar som ”Ingen ska få ta vår stolthet från oss mer” och ”Bögar och lesbiska tillsammans”. En efter en kom tjänstemännen ut från sina rum och undrade vad som stod på.

– Vi tänkte att nu kommer polisen och vi blir utsläpade. Istället kom generaldirektören ner och undrade vilka vi var och vad vi ville, säger Kjell Rindar.

Barbro Westerholm hade varit chef på

Socialstyrelsen i en knapp månad när medarbetare upplyste henne om att deras trappa var ockuperad. De ville kalla på polis, men hon valde att lyssna istället.

– De sa att RFSL under fem års tid försökt förmå Socialstyrelsen att stryka sjukdomsklassifikationen och att de nu i protest sjukskrev sig. Jag blev som ett frågetecken för jag tyckte ju inte att kärlek kunde vara sjukt, säger Barbro Westerholm.

Tre aktivister fick följa med generaldirektören upp till hennes rum. Kjell Rindar var en av dem, och för honom

blev det lite av ett antiklimax. Han hade ställt in sig på att slåss.

– Jag sa att det är ju helt galet, det måste vi stryka. Vi träffas en gång i veckan tills det är gjort. Men de trodde mig nog inte för de hade ju jobbat sen 1972 med frågan, säger Barbro Westerholm.

Och Kjell Rindar bekräftar att de var

Några förslag från utredningen "Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar - rättsliga villkor för fastställelse av könstillhörighet samt vård och stöd":

- Kravet på att vara ogift, steriliserad och svensk medborgare ska tas bort ur lagen.
- Diagnoskoden transsexualism ska inte vara avgörande för behandling. Även de med diagnos ospecificerad könsidentitetsstörning och som inte vill genomgå fullständig könskorrigering ska få hjälp.
- Det ska bli tillåtet att frysa ner könsceller på samma villkor som för andra patientgrupper.
- Det ska fortfarande finnas en 18-årsgräns för fastställelse av juridiskt kön, men frågan ska utredas vidare.
- Beslutet om fastställande av könstillhörighet bör inte fattas av Socialstyrelsens rättsliga råd, utan av en administrativ enhet.

misstänksamma.

– Ljuger hon, eller är hon så schysst som hon verkar? tänkte vi.

Men på måndagen efter aktionen tog Barbro Westerholm upp frågan på sin verksledningskonferens, och där stötte hon på motstånd.

–Alla utom den enda kvinnliga avdelningschefen såg ut som skrynkliga russin, och de ville inte göra något utan att frågan först utreddes grundligt. Då gällde det att leta rätt på ett bra vetenskapligt råd, så jag letade fram några som var lite yngre som fick yttra sig, säger Barbro Westerholm.

Den 19 oktober 1979 togs sjukdoms-
klassificeringen av homosexualitet bort.

– När nyheten kom spelade vi triumfmarschen ur Aida i Stockholm gay radio. Det var en enorm kick och kanske det största jag upplevt som RFSL-aktivist, säger Kjell Rindar.

Aldrig ger vi upp

1979 låg det i Socialstyrelsens händer att fatta beslut om att ta bort sjukdomsklassificeringen av homosexualitet. Dagens slag om transpersoners rättigheter utkämpas på flera fronter.

Det är upp till riksdagen att rösta igenom de lagändringar som transutredningen föreslår. När det gäller den psykiatriska sjukdomsklassificeringen av transsexualism blir frågan mer komplicerad än när sjukdomsklassificeringen av homosexualitet togs bort.

– Vi behöver ju en diagnos i dag, eftersom ersättningssystem och allt vilar på diagnoser, också internationellt. Men jag kan förstå att de transsexuella inte upplever att det är en psykisk sjukdom, säger Lars-Erik Holm.

Även om utredningens förslag till lagändringar går igenom kommer Socialstyrelsen att fortsätta klassa transsexualism och

Håll koll!

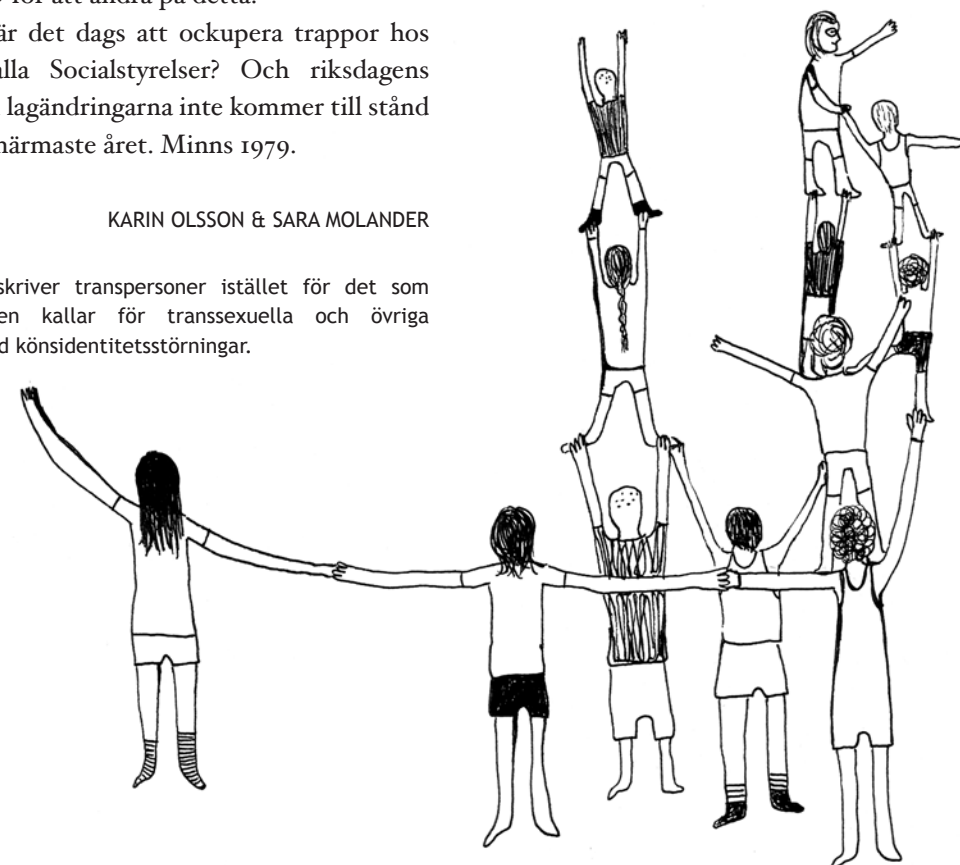
- På vad som händer när remissrundan är klar, (RFSL:s yttrande finns att läsa på deras hemsida). Det är riksdagen som fattar beslut om lagändringar. Påverka politikerna!
- På att Socialstyrelsen utreder vården av intersexuella och av transpersoner under 18 år, som de lovat.
- Så att arbetet för att transsexualism inte längre ska klassificeras som en psykisk sjukdom fortsätter.

ospecificerad konsidentitetsstörning som psykiska sjukdomar, eftersom de fortfarande finns i Världshälsoorganisationens (WHO:s) internationella klassificeringssystem liksom den internationella psykiatrihandboken DSM. Men Socialstyrelsen uppmanas i utredningen att jobba mot WHO för att ändra på detta.

Kanske är det dags att ockupera trappor hos världens alla Socialstyrelser? Och riksdagens trappa, om lagändringarna inte kommer till stånd under det närmaste året. Minns 1979.

KARIN OLSSON & SARA MOLANDER

Fotnot: Vi skriver transpersoner istället för det som Socialstyrelsen kallar för transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar.

*Wannabe
gillar:*

Anna Westerståhl

text TOVE NILSSON
illustration CAMILLA LEKEBJER

Föreläsare på läkarutbildningen önskar ofta dra ett streck över ”den mörka historien”, med rasbiologi, lobotomier och tvångssteriliseringar. Att ifrågasätta det vi gör idag i medicinens namn tycks avsevärt mycket svårare. För att få tillgång till könskorrigerande behandling tvingas människor genomgå förödmjukande utredningar. Papperslösa får inte vård förrän de insjuknar i livshotande tillstånd. ”Homohjärnan” jagas genom försök med stinkande armhålor och urin. Som queerfeministisk student på läkarprogrammet, där utrymmet för kritiskt tänkande och ifrågasättande är obefintligt, måste jag oftast hämta inspiration, motivation och en hel del kunskap på annat håll. I det medicinska mörka nuet lyser de få stjärnorna som finns desto starkare.

Jag stämde därför träff med Anna Westerståhl, läkare och forskare i allmänmedicin på Göteborgs universitet. Hon har under många år arbetat med genus- och HBT-frågor inom vården och kämpat för frågorna vid Sahlgrenska akademien. I år tilldelades hon Sveriges Förenade Studentkårers

jämställdhetspris för sitt obevekliga arbete.

När Anna Westerståhl började studera medicin 1969 var politiken oerhört närvarande, studenterna visste vilken läkare som hörde till vilken falang och under luncherna fördes politiska diskussioner på alla håll. Detta står i stark kontrast till hur jag upplever läkarutbildningen idag, där allt presenteras som apolitiskt och som Sanningen. Men diskussionerna stannade utanför föreläsningssalarna också när Anna Westerståhl studerade. Vad gäller HBT-frågor förekom de endast i form av tentamensfrågor på psykiatrikursen, eftersom homosexualitet fortfarande under 1970-talet var en psykiatrisk diagnos. Hon beskriver läget idag med orden:

- Genus- och HBT-frågor har ju en otroligt marginaliserad plats på medicinutbildningen också idag. De ses på med lite skräckblandad... ja, inte ens förtjusning!

När Göteborgs universitet i början av 1990-talet beslutade att ett könsperspektiv – som det kallades då – skulle integreras i undervisningen var Anna Westerståhl med och

”Vi har tagit till vara på den kunskapsproduktion studenterna står för. Det gäller att se att det är studenterna som är progressionen. I en strävan att integrera en viss kunskap så måste studenterna vara med och vara drivande.”

ledde arbetet vid den medicinska fakulteten. Trots att projekten var sanktionerade på hög nivå möttes de av starkt motstånd. Som svar på en inbjudan till ett utvecklingstillfälle gällande handledare/studentrelationer fick hon tillbaka en av inbjudningarna med texten överkladdad med orden ”DETTA ÄR BARA EN LEKSTUGA FÖR LESBISKA” skrivet med stora svarta bokstäver. Väl inne på kontoret ringde telefonen och någon flåsade i luren. Polisanmälan ledde inte vidare.

Anna Westerståhl menar att motståndet, som är lika starkt idag, helt enkelt handlar om en ovilja att förändra något en vinner på.

- Dessutom handlar det om att börja se sig själv. Och det är ju i allmänhet svårare ju fler privilegier man sitter på. Att börja upptäcka dem och ifrågasätta rätten till dem. Och det har de ingen lust till.

Efter att ha kämpat i stark motvind under lång tid lämnade Anna Westerståhl läkarprogrammet för det folkhälsovetenskapliga programmet. Där uppskattades möjligheterna med de åtgärdsförslag som hon arbetat fram efter att ha granskat

alla utbildningar vid Sahlgrenska akademien ur ett genusperspektiv. Tillsammans med programledningen vid det folkhälsovetenskapliga programmet har hon sedan 2007 arbetat för att kvalitetssäkra dess uttalade genusprofil. Under tre års tid har studenter och lärare arbetat i projektet.

- Vi har tagit till vara på den kunskapsproduktion studenterna står för. Det gäller att se att det är studenterna som är progressionen. I en strävan att integrera en viss kunskap så måste studenterna vara med och vara drivande.

Studenterna är nu färdiga med sina utvärderingar av samtliga kurser och en rapport kommer innan årets slut. Projektet har också ambitionen att göra en ”verktygslåda” för implementering av genusperspektiv på andra universitetsutbildningar – i den mån de är redo för det.

- Jag menar att det här med att få ett genusperspektiv att *genomsyra* undervisningen inte fungerar på medicin idag. Det är helt andra, mer grundläggande saker man måste jobba med där. Som respekt.

Akutmottagning, sjukhus:

Jag är på akutmottagningen tillsammans med min flickvän Carin. Jag tar en nummerlapp. Dörren till undersökningsrummet öppnas. Jag och Carin reser oss för att gå in. Här händer dock något oväntat. Carin stoppas av en sköterska. Sköterskan säger åt henne att hon får vänta utanför så kommer jag tillbaka alldeles strax. Vi blir båda konfunderade över sköterskans agerande och undrar varför Carin inte får följa med. Personen före oss i kön, som också väntar på ett läkarutlåtande, blev till och med uppmanad av samma sköterska att ta med sig sin anhöriga in. Carin känner sig förödmjukad och bortgjord både inför övrig personal och andra patienter och anhöriga i väntrummet.

Sköterskan frågar mig vem som är närmast anhörig, varpå jag svarar: "Det är min flickvän, Carin, som sitter utanför". När undersökningen är klar säger sköterskan spydigt till mig: "Du kan ropa in din bekant nu." Dörren öppnas och jag ropar på Carin. Vi blir hänvisade till ett väntrum tills jag ska få träffa en läkare. Vi förstår inte varför Carin inte fick följa med in och sedan blev kallad "bekant" av sköterskan, trots att jag sagt att hon är min flickvän och närmaste anhörig.

När man är på akutmottagningen är man ofta skräddad och orolig som det är. Att få detta bemötande lugnade knappast oss. Vi tappade förtroendet för sjukvården och är oroliga för vad som kan hända nästa gång. Kommer vi inte tas på allvar? Får vi sämre vård? Det är en stressfaktor som inte går att bortse ifrån.

Ali Haglund

Föräldrautbildning, vårdcentral:

Barnmorska: "Då går papporna till det andra rummet så stannar mammorna här och diskuterar"

Jag: "Eh... ska jag vara mamma eller pappa är det tänkt?"

Barnmorska: "Du får göra som du vill"

Det visade sig att diskussionen skulle handla om tankar och känslor inför förlossningen. Syftet med indelningen i mamma- och pappagrupper verkade som jag förstod det handla om hur de som själva skulle föda kände, och hur de som skulle vara stöd till den som skulle föda kände.

"Pappa-gruppen" var således rätt grupp för mig. Diskussionen där var givande, men det hade känts lättare för mig att ansluta mig till gruppen om det från början hade markerats att den gruppen var till för mig också, genom att exempelvis kalla den "partnergruppen". Nu kändes det lite som att jag inkräktade på männens område. Men allt gick fint. De var trevliga. Allt var lugnt. Förutom att jag under diskussionen inte bara funderade över mina känslor inför förlossningen utan också över min roll i mansgruppen, det ständiga osynliggörandet av hb(t)-personer och barnmorskans hbt-inkompetens – helt enkelt en massa tankar kopplade till att jag är hbt-person, snarare än blivande förälder.

Veckan efter var det dags för privat psykoprofylax-kurs. Genomgående användes orden partner, coach och "den födande kvinnan". Jag kunde fokusera på andning, kommande förlossning, att jag ska bli förälder (och, ok jag erkänner, lite på hur skönt det var att faktiskt kunna fokusera på just det, även som hbt-person). Det må bara handla om "några ord" som kan tyckas obetydliga, men för mig blev det något mer. Det blev skillnaden mellan att vara "den andra" som fick vara med (lite på nåder), men inte riktigt passa in, och att vara en självklar del i sammanhanget och därmed kunna fokusera på det som jag, och de andra blivande föräldrarna, var där för att göra.

Stina (pseudonym)

Hur är en hbt-kompetent terapeut?

text SARA NILSSON
illustrationer CAMILLA LEKEBJER

När jag läste på psykologprogrammet var det många, kursare och bekanta, som frågade var man kan hitta en hbt-kompetent terapeut. Det fick mig att börja fundera. Vad är det egentligen man vill möta hos "hbt-kompetenta" terapeuter? Och vad vill man undvika hos terapeuter som saknar denna kompetens?

Dessa frågor låg till grund för den examensuppsats jag och Rebecka Jensen skrev under våren 2010.

Vi intervjuade ett antal hbt-personer som gått i terapi om deras erfarenheter. Det blev uppenbart hur heterogen gruppen hbt-personer är.

Informanterna hade olika förväntningar med sig till terapirummet. Vissa var rädda för hur terapeuten skulle hantera en klient med hbt-identitet, andra förväntade sig ett särskilt gott bemötande från någon som är terapeut, ytterligare andra hade inte reflekterat över saken. Vissa gick

i terapi med tanken att fokus skulle ligga just på dem som hbt-personer. Andra kände att det inte alls hade betydelse och önskade inget fokus på att de var hbt-personer. En del befann sig någonstans där emellan.

Informanterna berättade om både positiva och negativa erfarenheter. Generellt framkom en negativ upplevelse kopplad till terapeuter som man upplevde hade en kunskapsbrist kring hbt. Även upplevelsen av att terapeuten inte förstod vilken betydelse det hade för en själv att man var hbt-person ledde till missnöje.

Detta kunde i sin tur leda till fel fokus kring hbt i terapin och en känsla av att inte bli förstådd när man talade om sina erfarenheter som hbt-person. Upplevelsen av terapin i just hbt-avseende påverkade viljan att öppna sig. Positiva upplevelser kring just hbt kunde öppna upp för ett

Det som skapar missnöje i ett första läge handlar ofta om att en negativ erfarenhet av heteronormativitet upprepas i terapin - det man tycker är jobbigt i vardagen vill man inte möta igen i terapin.

Vill du berätta lite om din partner?

fördjupat förtroende även inom andra områden. Negativa upplevelser ledde hos vissa till att man tappade förtroendet för terapeuten generellt och ibland även att man avbröt terapin. Hos andra ledde missnöje till att man slutade att prata om sitt liv som hbt-person men i övrigt upplevde sig behålla en god relation med terapeuten.

För Linus, som hade med sig erfarenheter av att bli negativt bemött som hbt-person både privat och i tidigare terapier, väcktes hopp när han mötte en terapeut som i sitt språkbruk inte utgick från att han var heterosexuell. För honom blev detta en avgörande del i att han så småningom började

våga öppna sig för sin terapeut.

[Sara] Hur kändes det för dig när hon sa partner istället för flickvän?

[Linus] Ja alltså då gick ju tankarna lite liksom att... 'det här kan nog funka ganska bra'... det är inte många som är så könsneutrala liksom, jag har ju träffat väldigt många som alltid frågar en kille 'jaha och vad heter din flickvän?'.

Terapeutens bemötande blev en positiv överraskning för Linus, medan Niklas berättar om hur hans terapeuts reaktion när han kom

Hur hittar man en hbt-kompetent terapeut?

Vad hbt-kompetens för terapeuter innebär är komplext och således blir det också svårt att skapa en förteckning över personer med denna kompetens. Ett sätt för dig som vill öka chansen att hitta en terapeut som du blir nöjd med även inom detta område är att gå via RFSL eller vänneres rekommendationer.

RFSL Göteborg www.rfsl.se/goteborg (Klicka på Kris- och stödsamtal)

RFSL Stockholm www.rfsl.se/stockholm (Klicka på Stöd och jour)

RFSL Rådgivningen Skåne (finns i Malmö) www.rfslradgivningen.se

ut som transvestit tvärtom gjorde honom mer osäker.

[Sara] Just när hon själv sa att hon inte kunde så mycket, hur tänkte du kring det och hur kändes det?

[Niklas] Det var det den där uppgivenheten att ´å nej måste jag dra det här en gång till´ och osäkerheten för ´hur kommer hon att bemöta mig framöver?´.

Hur terapeuten agerar har stor betydelse. Negativa erfarenheter som återupprepas eller positiva förväntningar som terapeuten inte lever upp till kan få negativa konsekvenser. Vad som först är en negativ upplevelse behöver dock inte sluta negativt. I flera informanternas berättelser framkommer vikten av hur terapeuten hanterar dessa situationer.

[Noak] Jag var väldigt tacksam över att hon var väldigt ärlig. Hon berättade att hon ibland kände sig osäker och det hände att hon råkade säga ´hon´ till mig, men hon bad alltid om ursäkt och var väldigt ärlig med hur hon själv såg på mig och hon kunde själv komma in med egna reflektioner [...] och just den här ödmjukheten tycker jag betydde väldigt mycket, det skapade ett väldigt starkt förtroende.

En situation som först upplevs som negativ kan leda till ett ökat förtroende om terapeuten förstår vad det är klienten reagerat på som hos Noak här ovan. Andra berättar om känslan av uppgivenhet när terapeuten inte förstått vad i det han/hon sagt som upplevts negativt. Just detta leder ofta till

”Positiva upplevelser kring just hbt kan öppna upp för ett fördjupat förtroende även inom andra områden.”

att klienterna slutar prata om vissa saker för att undvika att åter hamna i en sådan situation.

Det som skapar missnöje i ett första läge handlar ofta om att en negativ erfarenhet av heteronormativitet upprepas i terapin - det man tycker är jobbigt i vardagen vill man inte möta igen i terapin. Och om man sedan upplever att terapeuten inte förstår ens reaktion kan missnöjet få negativa konsekvenser för terapin.

I vår uppsats drar vi inga slutsatser kring vad hbt-kompetens för terapeuter kan vara. Men genom att skriva den har vi själva utvecklat tankar kring detta. Vi tänker inte att hbt-kompetens för terapeuter primärt handlar om att agera på ett sätt som aldrig skapar missnöje hos klienten, vilket också är en omöjlighet då ett

agerande som är rätt för en klient kan vara fel för en annan. Istället ser vi just förmågan att kunna *förstå och hantera situationer där missnöje uppkommer hos klienten* som betydelsefull - och att då just kunna se att missnöjet kan ha en koppling till en heteronormativ samhällskontext. Exempelvis att terapeuten förstår att klientens frustration över att behöva förklara mycket om sina livsvillkor kan handla om att detta är något många hbt-personer ofta behöver göra i sin vardag och kanske önskar slippa göra även hos sin terapeut. Att yrkespersonen har en förmåga att hantera situationer där missnöje uppkommer är särskilt viktigt i en terapisituation, men vi tror att det kan vara en viktig del i hbt-kompetens även för andra yrkesgrupper än terapeuter.

Just att kunna se denna koppling mellan en individsupplevelse och samhällsstrukturer anser vi är en viktig del i hbt-kompetens för terapeuter. Detta kräver ett normkritiskt förhållningssätt, viss kunskap om hbt-personers livsvillkor och insikt om sambandet mellan heteronormativitet/hbt-fobi och psykiskt mående. Dessutom är det bra att ha reflekterat över sin egen syn på kön och sexualitet. Med denna kompetens hos fler terapeuter kommer sannolikt också färre klienter behöva möta den typ av situationer som de allra flesta skulle reagera negativt på – exempelvis

Citaten är hämtade från: ”Som att det är en kunskapslucka”: En intervjustudie om hbt-personers upplevelser av terapi i hbt-avseende. Rebecka Jensen, Sara Nilsson. Institutionen för psykologi. Uppsatsen går att nå via Lunds universitets uppsatsdatabas - LUP Student Papers

där terapeuten lägger all fokus på att klienten är hbt-person trots att det inte är vad klienten sökt för eller har behov av, eller där terapeuten blir osäker och tyst när klienten själv lägger fokus på sitt liv som hbt-person. Terapeuten bör då också kunna göra mer välgrundade avvägningar kring när den kunskap han/hon besitter inom ett område är tillräcklig, när en kunskapsbrist kan vägas upp av att man utforskar och förhåller sig till vad den innebär för klienten och när man behöver fördjupa sin kunskap alternativt ta hjälp av handledning.

SARA NILSSON

”Så ska misstänkta hatbrott inte hanteras”

- heteronormativitet inom polisen

text CHARLIE OLOFSSON

Svensk polis fick inget gott betyg av de tre internationella gäster som attackerades under European Transgender Council i Malmö. Efter att ha angripits med äggkastning och glåpord blev de förhörda av poliser som undrade varför de hade smink.

Det var under natten till fredagen den 1 oktober som tre konferensdeltagare attackerades utanför en restaurang i centrala Malmö. Polisen larmades till platsen och kom dit, men sedan var det inte mycket som gick rätt. Kriminalinspektör Jeanette Larsson konstaterar att fallet hanterades felaktigt på minst tre sätt. För det första så förhöordes inte offren på plats, vilket är standardprocedur. När de väl fick komma in till polisstationen för att lämna sina vittnesmål visade det sig att ärendet redan var nedlagt utan att man hade tagit någon åklagarkontakt.

– Så ska misstänkta hatbrott inte hanteras. Väl under förhöret uppger dessutom minst en av konferensdeltagarna att polisen ställde ovidkommande frågor om kläder och utseende, säger Jeanette Larsson.

Hon har lämnat sin logg över händelsen till Diskrimineringsombudsmannen, som nu arbetar med fallet.

Poliserna som förhörde konferensdeltagarna

har beskrivit det som att de var tvungna att ställa frågor om deras utseende för att komma fram till om det rörde sig om ett hatbrott. Förklaringen haltar eftersom det är motivet hos gärningsmännen som avgör huruvida ett fall är ett hatbrott eller inte. Efter attacken mot de tre konferensdeltagarna utsattes en av dem för ytterligare ett angrepp, men på grund av de negativa erfarenheterna från polisförhöret gjordes ingen anmälan.

Jeanette Larsson leder en utbildningssatsning där alla Malmös poliser ska vidareutbildas i hanteringen av hatbrott. Händelsen under European Trans-

gender Council är ett bra exempel på hur det inte ska gå till, konstaterar hon, men poängterar att det inte är de enskilda polisernas fel att det gick som det gjorde.

– Heteronormativitet är en sjukdom i hela organisationen, vilket också märks av att det fortfarande är många hbtq-personer inom polisen

som inte känner sig bekväma med att komma ut, säger hon.

Marcus Widenfors läser tredje terminen på Polishögskolan i Solna och arbetar med mångfaldsfrågor inom polisens studentförbund. Hen är inte förvånad över att poliserna ställde ovidkommande frågor vid förhöret med konferensdeltagarna.

– Jag tänker att det är typiskt att det händer inom polisen. Sedan är det ju tråkigt att det skulle uppmärksammas just i Malmö, säger hen.

Under de senaste åren har särskilt Malmöpolisen varit i blåsväder då organisationen har kritiserats för rasism. År 2009 avslöjades till exempel att man använde namnet ”Neger Niggeresson” för en påhittad karaktär under en internutbildning.

Marcus Widenfors beskriver det som att jargongen inom delar av polisen präglas av en macho manlighetskultur. Hen upplever det som att könsöverskridande uttryck är betydligt mer provocerande än sexuell läggning och särskilt män som uppfattas som feminina tas inte riktigt på allvar.

– Det finns en muskelsträvan, man ska vara stor och stark. Jag tror att det finns attityder till exempel mot transvestiter där man ser på det som fjanterier, säger hen och tillägger att det finns hierarkier mellan olika arbetsområden och föreställningar om vilka personer som lämpar sig bäst för olika positioner.

Som exempel nämner hen familjevåld som ett arbetsområde som har låg status bland många poliser och som ses som ett självklart val för kvinnor och bögar.

– Om man är stor, stark, böj och vill arbeta i piketen så är föreställningen att det väl är ok, men om man är liten och fjollig, då går det inte alls ihop med manlighetsnormen, förklarar hen.

Hatbrott och mångfaldsfrågor diskuteras främst under polisutbildningens fjärde termin. Marcus Widenfors tror att man behöver ta kampen på individnivå.

– När det kommer skämtsamma hbt-fientliga kommentarer i duschen eller på gymmet är det sällan någon som ifrågasätter, förklarar hen och tillägger att hen tror att polisutbildningen skulle vinna på att bli en högskoleutbildning.

Då skulle de som är intresserade få större möjligheter att specialisera sig teoretiskt. Hen tycker också att utbildningen borde bli mer normkritisk.

– Man skulle kunna bli bättre på att ta in karaktärer som bryter mot normen under delar av utbildningen som inte handlar specifikt om hatbrott, säger hen och konstaterar att poliser ju inte bara möter hbt-personer i samband med hatbrott eller under Prideparaden en gång om året.

– Man kanske måste förbereda polisstudenter på att verkligheten inte är så smal.

Vem ska arbeta för samiska hbt-personer?

text MARIANA VIKSTRÖM
foto MARIA WALLIN

Koll på queer och normkritik i all ära, men hbt-kompetens är inte enkelt att definiera. Olika situationer kräver olika kompetens och här slår nätverket LHS huvudet på spiken. De kämpar för samiska hbtq-personers rättigheter och vill ha möjlighet att själva få definiera sina problem.

Sameting, grundlagsskydd och internationella konventioner till trots ignoreras eller förbises fortfarande samernas rätt att själva definiera problem som rör dem. Samiska hbtq-personers rättigheter är inget undantag.

2008 fick en norsk organisation för sexuellt likaberättigande ta emot pengar av den norska regeringen – pengar som bland annat skulle gå till upplysning och stöd riktat till samer.

Detta trots att det finns ett nätverk för sexuellt likaberättigande för samer, med samisk kompetens, på samiska – *Nettverk for lesbiske og homofile samer* ("LHS"). Under 2008 demonstrerade LHS mot ett regeringsförslag om samarbetet med den norska organisationen

istället för den samiska om information och stöd riktat till samiska hbtq-personer.

Risten Heatta är ledare för nätverket och har under många år arbetat aktivt med jämlikhetsfrågor i det samiska såväl som det norska samhället i stort. När jag frågar vad som hände efter demonstrationen svarar hon att protesterna inte hörsammades. Hon är också osäker på hur hbtq-personer som identifierar sig som samer

"Det är viktigt att kunna uttrycka sig på sitt modersmål och att träffa personer som vet vad det innebär att vara multiminoritet."

egentligen fick del av de utlovade satsningarna.

Risten menar att det finns en bristande kunskap om samer i det norska samhället generellt, eftersom där saknas både erfarenhet och det samiska språket. Det är extra svårt att

öppna sig på ett språk som inte är ens modersmål och "nätverket har ju kompetensen", menar hon. Det finns ett uppdämt behov bland samiska hbtq-personer att träffa andra samer med liknande erfarenheter.

Det händer att Risten och andra som arbetar med hbtq-frågor blir förlöjligade av norska journalister och debattörer, men samtidigt får de också mycket uppmuntran från människor som tycker att de spelar en viktig roll för att uppmärksamma och stötta hbtq-personer. Att nätverket finns och uppmärksammar samiska hbtq-personers rättigheter är viktigt, tycker genusvetaren Ville Söderbaum, som arbetar som rådgivare vid Sami University College i Kautokeino.

Normer, tabun och diskriminering försvinner

inte bara för att *en* minoritetsgrupps rättigheter stärks. Diskriminering förekommer även inom diskriminerade grupper. Ville Söderbaum menar att det samiska kulturarvet och samhället ibland, på grund av historiska omständigheter och fortgående diskriminering, ses som hotat. Det bidrar till att man i samiskundervisning och i andra sammanhang ofta fokuserar på traditionella praktiker, kärnfamilj och barn – levnadssätt där det inte finns utrymme för homosexualitet. Det finns på så sätt en motsättning mellan det moderna och det traditionella, där homosexualitet får representera en modern företeelse, oförenlig med en samisk kultur. Dessutom är sexualundervisningen bristfällig på många håll, menar Ville Söderbaum. Dessa faktorer försvårar synliggörande och acceptans.

Visste du att...

- De flesta samer (över 40 000 personer) i Norden bor på den norska sidan, där man även kommit längst när det gäller erkännande och rättigheter
- *Nettverk för lesbiske og homofile samer* bildades 1987 och har samarbete med samer i de nordiska länderna och Kanada, liksom många andra internationella kontakter.

Vill du veta mer?

OKTO, en dokumentär om att vara samisk och homosexuell (2010):
Del 1: <http://www.youtube.com/watch?v=0U6q48g2lcY>
Del 2: <http://www.youtube.com/watch?v=uZEXiAABVGU&NR=1>
ILO, Konvention 169: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>
Lesbiske og homofile i Sapmi. En narrativ levokårsundersökelse (2009):
<http://www.faf.no/pub/rapp/20116/20116.pdf>
Sametingen in Norden: <http://www.samediggi.se>
Stanford Encyclopedia of Philosophy, "Multiculturalism" (2010),
"Problem of vulnerable 'internal minorities'" <http://seop.leeds.ac.uk/entries/multiculturalism/> (4 December, 2010)

Ett annat problem är offerrollen, något som bland andra Asta Balto, forskare vid Samiska Högskolan i Kautokeino, uppmärksammar: "Genom att byta fokus från vad andra ska göra för oss, kan vi i stället ta initiativ. Vi avstår från negativa diskussioner och slutar klaga. Genom en positiv motivation i stället för en negativ kan vi komma ur offerrollen. Det trista är att ett diskriminerat folk så ofta diskriminerar sig självt"¹.

Kunskap och någonstans att vända sig till för att prata, och möta andra som man kan identifiera sig med, är det allra viktigaste just nu – "kunskap

skapar trygghet, okunskap skapar otrygghet", menar Risten Heatta. Det gäller både inom det samiska samhället och det norska och relationen dem emellan, säger hon. Om det norska samhället tar över allt ansvar även för sexuellt likaberättigande för samer, finns risk för att det samiska samhället avskriver sig ansvar för dessa frågor samtidigt som norska verktyg inte fungerar lika bra. Det är viktigt att kunna uttrycka sig på sitt modersmål och att träffa personer som vet vad det innebär att vara multiminoritet, avslutar Risten Heatta.

¹ <http://www.samediggi.se/16409> (24 november, 2010)

Maximilian Karlsson läser andra terminen på sjuksköterskeutbildningen vid Stockholms universitet.

Hur tycker du att hbtq-frågor tas upp på din utbildning?

- Det har tagits upp, men väldigt ytligt. Med tanke på att vi inom vårt yrke kommer att träffa så många olika människor tycker jag att det är konstigt att vi inte går in djupare.

På vilket sätt blir det ytligt?

- Det stannar ofta i princip vid att det finns hbt-personer. När vi pratade om sexuell och reproduktiv hälsa togs det till exempel upp att könssjukdomar smittar mellan män, men föreläsaren visste inte hur det smittar mellan tjejer som har sex med tjejer. Jag tycker också att hbtq-personer glöms bort till exempel inom ämnet folkhälsa. Vi pratar mycket om socioekonomisk status, kön och etnicitet, men där stannar det. Trans pratar vi inte alls om och begreppet heteronormativitet har knappt nämnts. När rapporten "Hon, hen han" kom så togs den upp, men i princip konstaterades det bara att hbt-personer mår dåligt.

Vad får det för konsekvenser att ni inte går in djupare?

- Konsekvensen blir att det fortsätter att vara

som det är nu, att personalen är omedveten och att patienter känner sig osynliggjorda och mår dåligt på grund av bemötandet inom vården. Det känns också som att det inom utbildningen är de intresserade som får ta ansvaret och det kan bli ganska personligt. Det är kanske inte så roligt att vara den som får utbilda de andra.

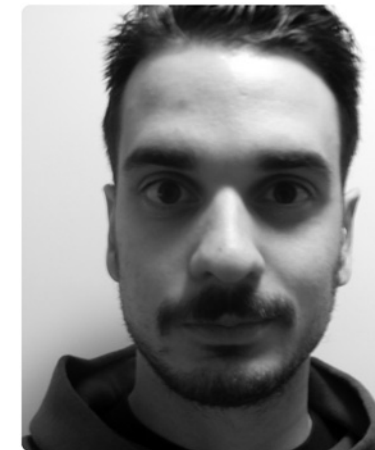
På senare år har det varit en del uppmärksamhet kring att vissa vårdgivare hbt-certifierar sina verksamheter, vad tycker du om det?

- Det borde inte vara någonting som de kan välja att göra, det borde vara obligatoriskt. Det är klart att det är en bra början men det borde ingå tidigare, under utbildningen.

Hur skulle utbildningen kunna bli bättre?

- Jag tror att föreläsarna och lärarna behöver utbildas och bli mer medvetna om sina uttryck. De skulle också kunna ta in föreläsare som har specialkunskap inom olika områden.

Johan Sundell läser masterprogrammet i genusvetenskap på Södertörns högskola och har tidigare även pluggat statsvetenskap och sociologi.

Hur diskuteras heteronormativitet inom de olika ämnen som du läst?

- Genusvetenskapen har ett tydligt queerperspektiv. Sedan finns det feministisk forskning som är väldigt heteronormativ och jämställdhetsforskning som reproducerar kvinnor och män som grupper, men här är jag ganska pragmatisk. Jag kan se att den typen av forskning fyller en annan funktion än att stå på den queera frontlinjen. Inom sociologin läste vi flera texter som relaterade till intersektionalitet och där fanns queer teori med, men inom statsvetenskapen togs det inte upp alls.

Tycker du att queerteori är relevant inom statsvetenskapen?

-Ja, självklart. All kritisk teori bidrar med potential att utvidga forskningsfältet. Sociologin som ämne ligger kanske närmre mänskliga relationer och frågor om kultur och då blir det lättare att prata om sexualitet på ett queerteoretiskt sätt. Sexualitet framställs nog inom statsvetenskapen mer som en privat angelägenhet i stället för som en samhällelig organisatorisk princip, där demokrati, politik och förvaltning skapar eller präglas av genus och heteronormativitet.

Hur skulle man kunna bli bättre på att ta upp queera perspektiv?

- Jag kan förstå att det kan vara problematiskt att som lektor göra sig genuskompetent när man redan har en heltidstjänst som inte kräver det, men det är fortfarande ett problem. Om man vill ha in normkritiska perspektiv måste man börja ställa nya frågor till sig själv. Man kan inte bara

slänga in två artiklar skrivna av kvinnliga doktorander och kalla det för genusperspektiv eller ta in en artikel om homosexualitet och byråkrati. Man måste granska kurslitteraturen ur ett queerteoretiskt perspektiv och göra det till en levande del av utbildningen.

Det här numret av Wannabe har temat hbt-kompetens.

Vad tycker du om det begreppet?

-Jag tycker om begreppet normkritik eftersom det flyttar fokus till normen, men det är en retorisk och pedagogisk utmaning att granska normer. Jag kan se att man i vissa sammanhang kan vinna på att prata om hbt-kompetens eftersom det antagligen är ett mer etablerat begrepp. Sedan beror ju allt på vad man fyller begreppet med för innehåll.

Vissa har påpekat att begreppet bidrar till att skapa en bild av hbtq-gruppen som homogen. Hur ser du på det?

- Det finns ett stort motstånd mot att betecknas som en del av en grupp. I grunden är det en politisk fråga. Jag tycker att det är viktigt att prata om hbtq-personer som en grupp i relation till heteronormativitet, som är den gemensamma nämnaren. Det utesluter inte att det finns stora olikheter inom gruppen, tvärtom. Med hbtq-begreppet har man ju velat visa på vilket sätt en väldigt specifik form av heterosexualitet fungerar som norm och osynliggör den enorma mångfalden av begär, identiteter och uttryck som faktiskt finns.

Ett annat universitet är möjligt

text CHARLIE OLOFSSON
foto ANNA SIVERTSSON

I kunskapens högborg är det lätt att slå sig för bröstet, men när normer ska utmanas är det inte säkert att anor från 1600-talet är den bästa meriten. Maria Chowdhury fick SFQ-priset 2010 för sitt arbete som studentombud vid Lunds universitet.

– Universiteten kan vara ganska självgoda och det finns en ovilja att ta in kunskap utifrån, säger Maria Chowdhury apropå att undervisningen skulle kunna bli bättre om lärarna fick mer hjälp av personer med praktisk erfarenhet av jämlikhetsarbete. Att placera studenter i en halvcirkel, öppna med en fråga och låta de med självförtroende diskutera i två timmar är kanske inte den bästa strategin om målet är att låta alla komma till tals. – Det finns knep för hur man får ett bra mötesklimat i klassrummet, men det kräver pedagogiskt engagemang, säger Maria Chowdhury och konstaterar att universitetsvärlden inte hyllar pedagogiska lärare på samma sätt som excellenta forskare.

När Wannabe ringer upp Maria Chowdhury har hon precis avslutat 2011 års upplaga av Normaldagen, som i år gick under temat ”Ett annat universitet är möjligt”.

– I dag finns inga yttre begränsningar för vilka som får läsa på universiteten, men det handlar inte bara om att få antagningsbeskedet. Du ska känna att du har en plats och att du får ta den platsen, förklarar Maria Chowdhury. Varje år delar SFQ ut ett pris till en person eller aktör som har utmärkt sig genom att göra något bra för hbtq-studenter eller för att motverka heteronormativitet i högre utbildning. År 2010 gick priset till Maria Chowdhury för hennes arbete vid Lunds universitet. Normaldagen hölls för första gången år 2008 och arrangeras nu under en hel vecka. Årets Normaldag varvade politisk debatt med filmvisning och fest. – Studentlivet är väldigt traditionsbundet och det är bra att luckra upp det. Det finns studenter som behöver känna ”wow, jag är inte ensam”, säger Maria Chowdhury.

Som studentombud arbetar hon dels som stöd för studenter som har blivit diskriminerade, dels med förebyggande jämlikhetsarbete. Hon upplever att

det är svårt att vidga diskussionen så att jämlikhetsfrågorna inte stannar vid jämställdhet och hänvisar till den politiska debatten under Normalveckan.

– Diskussionen kretsade mycket kring att antalet kvinnor är få bland forskare på högre nivå. Det är en viktig fråga, men hbtq-frågor förblir, liksom frågor som rör etnicitet och klass, ickefrågor som ständigt måste påtalas för att inte glömmas bort, säger Maria Chowdhury.

– Vi är fortfarande på en nivå där vi måste tala om

att vi finns och hela tiden påtala heteronormen. Att lyfta frågor som rör transpersoner går knappt, fortsätter hon och berättar om när hon väckte frågan om att ta bort de könsuppdelade toaletterna. De som var kritiska hänvisade till att uppdelningen var viktig för kvinnor på utbildningar där majoriteten av studenterna är män.

– Man ser det så trångt. Om de här utrymmena upplevs som äckliga, eller ännu värre, som hotfulla, då är det ett jättestort problem som vi behöver jobba med.

Förbundsstyrelsen 2011

Några känns igen sedan tidigare, andra är nya för i år. Här får du veta mer om personerna som valdes till SFQ:s förbundsstyrelse vid kongressen i november.

Fej Ganebo Skantz

Ålder: 23

Bostadsort: Stockholm/Uppsalaområdet

Fej är förbundsordförande för SFQ och är utbildad sjuksköterska. Hen har tidigare erfarenhet från engagemang och styrelseuppdrag i bland annat Unga Reumatiker och i studentkåren. Under 2011 vill Fej arbeta aktivt med SFQ:s interna struktur och med att göra förbundet mer synligt utåt.

Viola Arvidsson

Ålder: 21

Bostadsort: Umeå

Viola är vice förbundsordförande för SFQ och har en bakgrund inom SFQ Umeå. Där har hen bland annat arrangerat Umeå Pride, men nu planerar hen att flytta till Uppsala för att studera. Under 2011 vill Viola att SFQ ska arbeta mer utåtriktat än tidigare och våga synas där det händer saker.

Gisela Janis

Ålder: 20

Bostadsort: Malmö

Gisela är förbundssekreterare för SFQ och hyser ett brinnande intresse för internationella frågor. Hon har bland annat studerat internationell migration och etniska relationer och har tidigare erfarenhet av styrelsearbete från RFSL.

Ina Sörlid

Ålder: 26

Bostadsort: Uppsala

Ina är förbundskassör för SFQ och har stor erfarenhet av att arbeta med de olika diskrimineringsgrunderna. Hon jobbar deltid för enheten Lika villkor på Uppsala universitet, där hon tidigare även har arbetat som jämlikhetsansvarig. Hon har en kandidatexamen i litteraturvetenskap och skrev sin masteruppsats i nordiska språk.

Micael Sverkersson

Ålder: 26

Bostadsort: Växjö

Micael är ledamot för SFQ och jobbar som institutionssekreterare på Växjö universitet. Han har varit kassör i Gaystudenterna i Växjö under flera år och vill använda sina erfarenheter från lokal nivå för att stödja lokalavdelningarna i sina verksamheter.

Lex Björsmo

Ålder: 23

Bostadsort: Linköping

Lex är ledamot för SFQ och studerar språk och genusvetenskap vid Linköpings universitet. Han var med och startade SFQ:s lokalavdelning i Linköping och en av hans ambitioner som styrelseledamot är att skapa bättre kontakt och större samarbete mellan lokalavdelningarna.

Karin Tillberg

Ålder: 27

Bostadsort: Stockholm

Karin studerar teologi vid Uppsala universitet och hoppas kunna prästvigas om 1,5 år. Hon är ledamot för SFQ samt engagerad i studentfrågor vid sin institution och ordförande för studentrådet vid fakulteten. Hon tror att utbildning är en viktig plattform för att nå förändring och att studenter kan åstadkomma underverk.

Siri Lundmark

Ålder 24

Bostadsort: Stockholm

Siri är ledamot för SFQ och har tidigare föreningsvana bland annat från studentkåren i Skövde. Hon tycker om att ta ansvar för olika projekt och lära sig nya saker. Nu har hon precis flyttat till Stockholm för att läsa socialpsykologi i Uppsala.

Oskar Nordström

Ålder: 20

Bostadsort: Skövde

Oskar är ledamot för SFQ och läser dataspelsutveckling med inriktning grafik. Hen brinner för att höja medvetenheten om heteronormativitet bland studentgruppen i stort och tycker att det är viktigt med normkritiska perspektiv.

Philipp Marra

Ålder: 55

Bostadsort: Malmö

Philipp har kämpat för mänskliga rättigheter sedan tonåren. Han är ledamot för SFQ, student på lärarlinjen och engagerad i Lärarnas riksförbund. Han vill verka för ett djupare samarbete mellan organisationerna eftersom han ser vikten av att uppmärksamma HBTQ-frågor på Lärarprogrammet.

Övre raden: Oskar Nordström, Siri Lundmark, Philipp Marra
Nedre raden: Viola Arvidsson, Karin Tillberg, Fej Skantz, Ina Sörlid, Gisela Janis
Saknas: Micael Sverkersson, Lex Björsmo

Around the campfire with SFQ Uppsala

text WARREN KUNCE
illustration CAMILLA LEKEBJER

The five of us sat around a table last week and had a heart-to-heart conversation. The fall semester for the new board of SFQ Uppsala hadn't gone as smoothly as we thought it would back in August. Back when we were brimming with enthusiasm and glowing with all the energy of summer. This could have easily been a grim chat. Blame could have been placed. Accusations could have been made. Tears could have been shed.

A lot didn't go as we had planned. There were events that had been cancelled and others that no one attended. There were bills that still needed to be paid and e-mails left un-opened in our inbox. Ideas that were never realized. We felt stressed and embarrassed. We had even lost sight of what SFQ Uppsala was supposed to be. What were we trying to accomplish anyway?

As each one of us shared our feelings about our failures, the feelings about our successes began to rise to the surface as well. We told funny stories from the camping trip to Lunsentorpet, hosting the congress and some of the well-attended pub nights. I was on that camping trip.

The story starts something like this: A Romanian, an Iranian, an American, a German and three Swedes walked into a forest... five hours and four dead flashlights later they find themselves in a cabin full of small children faced with explaining to the parents what, exactly, they all had in common. "We're uh...uh...we're all... we're all students!" They all nodded. Although, as the students settled in around the wood-burning stove and began sharing with each other about their lives and experiences, it

probably became apparent that they had more than just studies in common!

That trip was small. It was organized at the last minute. Only seven members went, but the experience was profound. To hear what it's like to get officially certified as a homosexual by the Iranian government, smuggle pirated copies of *Queer as Folk* into Romania, face forced sterilization by Swedish law, or come out of the closet in a small conservative German town! I've been to straight kid campfires and I can tell you, that can't even compare!

As we reminded each other of the depth and beauty of this trip and the other things we had done, the tension began to lift, laughter pushing it up and away from the table. In each expressive face pouring out emotions - the good and the bad - I no longer saw board

"Every queer student in Uppsala deserves to be given what SFQ gave us."

members. I saw my friends.

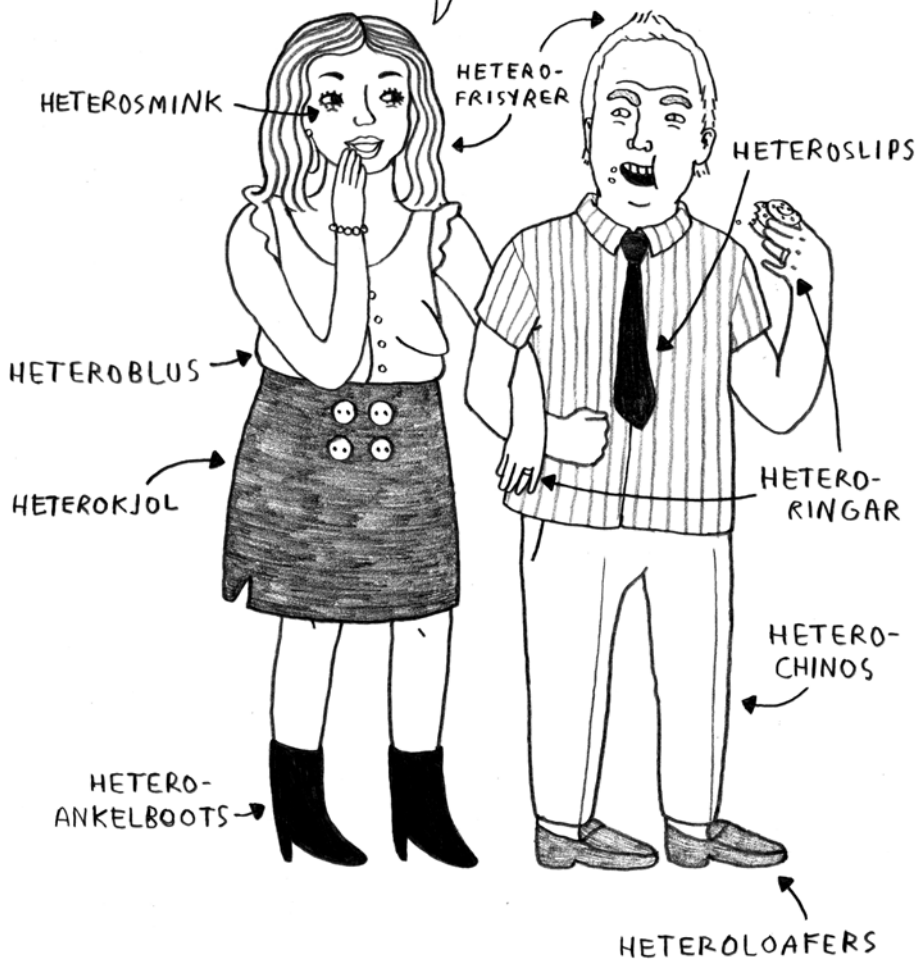
I joined SFQ to make friends. I was new in Sweden. When I arrived, I was a gay, transsexual, foreigner with no friends or family nearby. A year and a half later, I found myself sitting at a table with four of the most beautiful, intelligent and passionate people I've ever met. I have the enormous privilege of calling them my friends. With them I've experienced moments of intense connections that far transcend nationality, religion, language and gender. Moments that I might never have found otherwise. Instead of giving up, we took a deep breath, pulled out our notebooks and started planning the semester. Every queer student in Uppsala deserves to be given what SFQ gave us.

Älskling! Det där
bara måste va din
lesbiska kusin! Syns ju
på mils avstånd!

Hehe, ja. Kortklippt
och hela paketet!
Du vet, hon spelar till
och med fotboll!

Fniss! Snacka
om att odla sin
stereotyp!

Sara H. 09